

N.F.S. Grundtvigs Dimisprædiken

Taler

Nikolai Frederik Severin
Grundtvig
Forfatter, teolog, digter

Dato

17. marts 1810

Sted

Regenskirken (kirkesalen på
Regensen)

Omstændigheder

Da Grundtvig udgav sin dimisprædiken (prøveprædiken, der gav adgang til et præsteembede) under titlen: *Hvi er Herrens Ord forsvundet af Hans Huus?*, skabte den en del polemik. I sin prædiken kritiserede Grundtvig blandt andet samtiden rationalistiske prædikener, hvilket førte til klager fra seks københavnske præster og en irettesættelse fra universitetet. Vreden fra de københavnske præster betød desuden, at Grundtvig i mange år efter var forhindret i at blive præst i hovedstaden.

Prædikentekst

Mathæusevangeliet kapitel 5, vers 15-16

*Man tænder ikke et Lys og sætter det under en Skeppe, men paa en Lysestage, at det kan lyse for alle dem, som ere i Huset Saa lader ogsaa eders Lys skinne for Menneskene, at de se eders gode Gerninger og prise eders Fader, som er i Himmelen!*¹

Saaledes talte Jesus fordem til sine Disiple, for at lægge dem paa Hierte, at de ei frygtagtige skulde fortie den Lærdom, han havde overantvordet dem, men forkynde den frit for Menneskene til deres himmelske Faders Forherligelse. Vel var en saadan Formaning nødtørftig, thi mange vare de Grunde, hvormed Kløgsken maatte friste dem til Taushed. Naar de oplode Munden til at forkynde den store Gudfrygtigheds Hemmelighed, at Gud var aabenbaret i Kød, da maatte de vente at udlees og forhaanes af den blinde, vantro Hob; naar de straffede Tidens Vanart, naar de afhyllede den selvgiorte Retfærdighed og viste den at være en kalket Grav; naar de lærte, at Guddommen ei forsones ved Bøn og Offring, men kun ved et reent Hierte og en hellig Tro; naar de saaledes nedbrøde Alt, hvorpaa Menneskene stolede, og hvormed de søgte at neddyse Samvittighedens anklagende Stemme, naar de nødte dem til at stirre ned i den Afgrund, paa hvis Rand de tumlede sig i afsindig Glæde; da vare de visse paa at hades og forfølges som Slægtens Fiender, at undvære Alt hvad Menneskene attraa paa Jord, og endelig gennem haarde Pinsler gaa til en forsmædelig Død.

Hvad skulde da vel bevæge dem til at tale? hvad, uden den faste Tro, at det var Forsyndelse mod Lyset, som brændte i deres Inderste, og mod Herren som tændte det, hvis de ei lode det skinne! hvad, uden den fulde Vished, at de vare Jordens Salt, og at det vilde ligge tungt paa deres Siæle, dersom de ei af al Magt stræbte at kalde Liv og Sundhed tilbage i den Jord, der var nær ved at forfules! Dog denne Tro og denne Vished boede ogsaa i dem, og ei havde Herren kaldet dem forgæves. Der han var hengangen til sin Fader, vandrede de trindt udi Landene, fulde af Sandhedens Aand, trodsede Armod og Bespottelse, Fængsel og Død, for at udbrede den Korsfæstedes hellige Lære. Ogsaa de ginge til Faderen og deres forklarede Lærer; men deres Ord nedlagdes ei med dem i Graven, Folkenes mange Tusinder havde i Ordet erkendt en Guddomsrøst og bevarede det trolig i deres Hierte. Herrens Evangelium gik fra Slægt til Slægt, Tiderne fremrullede det med sig, og selv vi, som bygge saa høit udi Nord, vi, der fødtes mere end sytten Aarhundreder efter at de Læber blegnede, som fiernt i Østen forkyndte det glade Budskab, selv vi have annammet det af vore Fædre, og skulle gennem Børn og Børnebørn nedsende det til de sildigste Slægter. Vi skulle, men gøre vi det ogsaa? trænger Jesu hellige Navn fra den bedende Faders og Moders Læbe ind i Barnets Øre og Siæl, fremstilles og prises Frelseren i vore Forsamlinger som Guds Herligheds Glands og Jorderigs Sol? Sønderknusende er det at maatte nægte det, men nægtes maa det. Som en Lyd uden Værd og Betydning høre de Yngre iblandt os Jesu Navn almindelig at nævnes, ja stort maa vi kalde det, naar de kun høre det saa, naar det ei kommer til dem, svøbt i Bespottelse og Haan. Og nu vore Kirker, jeg siger vore, thi Kristi ere de ei længer, hvad høres vel der? heel ofte forfængelig Snak om alskens Smaating paa Jord, og kommer det høit, da brammende Ord og kløgtige Taler, men idel Lærdomme, som kun ere Menneskens Bud. Herrens Ord er forsvundet af hans Hus, thi naar det og lyder, er det ikke det som høres, ikke det, som udlægges og indskærpes, det maa lade sig forvende og bruge til hos den Enfoldige at styrke Menneskers Mening.

Hvorfor er det saa? hvorfor dølgde de som kaldes Kristi Tienere, det Lys han tændte? Behøve Menneskene det ei længer; have de maaske nu selv faaet Forstands oplyste Øine til at kende Retfærdigheds Vei, have de hellig Villie til at kaare den, Størke til at vandre paa den med faste Skridt, Størke mod Syndens Tillokkelser? trænge de ei mer til Guds Barmhiertighed, til Trøst i Farer, Lidelse og Død? Ei behøve vi at svare, hine, som lade deres eget isteden for Kristi Lys skinne i Menigheden, de klage jo selv lydelig nok over Slægtens Dorskhed og Vanart, over Menneskenes Blindhed for det Høiere, og dyriske Hang til

sandselige Nydelser. Men hvorfor omgiorde de da ikke deres Lænder med hin guddommelige Sandhed, hvi gribe de ei hine himmelske Vaaben, som ene mægte at korsfæste Verden med dens Begæringer?

Vigtigt er Spørgsmaalet, vigtigt for Siælens Ro, for deres timelige og evige Vel, og til Betragtninger herover ville vi hellige nærværende Øieblikke.

Saare forskellig er den udvortes Tilstand, hvori Ordets Tienere mellem os befinde sig, fra hine hellige Apostles og alle deres, som forkyndte Kristendommen i de første Dage. Gennem Trang og Forfølgelse maatte de kæmpe sig frem mellem Byer og Lande, udjoges af Synagogerne og stenedes paa Torvene, ja hvo, som ihjelslog dem, mente at Guddommen tientes ved hans Idræt. Vi stande under kristen Øvrighed, som ei blot tillader men under Ed tilholder Ordets Tienere at forkynde Jesu saliggjørende Lære; de leve af Ordet, i Ro svinde deres Dage, uden Frygt kunne de træde frem i Templet og tale til den forsamlede Skare. Maaske har, desværre, selv dette indviklet dem saa dybt i Jordens Sysler, maaske har selv denne Ro og Sikkerhed kølet deres Nidkærhed for det hellige Kald, men at binde deres Tunge, at forjage Herrens Ord fra deres Læber, det kunde jo dog Saadant ikke mægte. Dog, saa adskillige end Tiderne ere, ligne de alligevel hinanden udi mange Dele. Nu, som da, udøses Haan og Latter over den, som byder Menneskene knæle i Støvet for det Navn, der er over alle Navne, ogsaa nu er Kristus en Forargelse og Daarlighed i Manges Øine, og vore Dages Vantro er saameget kaadere end hines, som den ei udspringer af anden Tro, men af Troens fulde Savn. Paa usikre og møre Støtter hviler, nu som da, de fleste Menneskers Tilfredshed med sig selv, ogsaa nu skære Mange Tænder, naar alt det Jordiske, hvorpaa de stolede, rives bort fra deres Øine, naar alle de Udflugter, hvormed de søgte at daare og søvndysse sig selv, henveires af Ordets Kraft, naar de nødes til at stande med blottet Inderste for Gud og deres Frelser, randsage Hiertets Dybheder, og erkende af hvilken Aand de drives.

Sandelig, lidet maatte man kende til Menneskene, dersom man tvivlede om, at Ordet dør paa Manges Læber af Frygt for Vreden og den skingrende Latter, at Mange sige i sig selv: hvad nytter det at tale? kun svag er Ordets Magt, og ei kan det trænge gennem de tilstoppede Øren, heller maa vi tie og sukke i Stilhed, følende vor Afmagt maa vi vente til han, der har den stærke Stemme, taler igen, som han fordem talte til Fædrene ved Profeterne, og i de senere Dage ved Sønnen. Men, de Svage! de have da glemt, at talte Herren ved Profeterne, saa talte jo de, de have glemt, at er Gud og Guddommens Røst, Evighed og

Menneske os noget mer end blotte Lyde, da maa og Striden for det himmelske Lys være os kærere end jordisk Rolighed, da maa vi tale, tale indtil Tungen brister og Mælet forgaar, om os end tyktes vor Stemme hendøde i den tomme Luft, om den end blev overdøvet af de Forvildedes Skrig og Latter. De have endelig glemt at Guds Ord er ei svagt som Menneskers, at det, liget et tveegget Sværd, trænger ind til Marv og Ben, at det, som den rullende Torden, skrækker Haansmilet bort fra Spotterens Aasyn og dræber Bespottelsens Ord paa hans Læbe, de have glemt, at Talen ei nu kunde være om Kristus, dersom det ei, gennem Apostlerne og de andre Jesu Tienere, havde virket saaledes, dersom det ei havde grebet Folkene i deres Inderste og ydmyget dem for den Høieste.

Men, de hellige Mænd troede selv den Lære, de kaldtes til at forkynde. Er det og saa med Mængden af Ordets Tienere i vore Dage? Ak nei, og derfor var det især at Herrens Ord forsvandt af hans Hus, derfor er det, at Tro paa Jesus daglig mer og mer udslukkes selv hos den Enfoldige, at Kristendommen snart ei længer vil finde noget Hiem, selv i hine snevre Hytter, til hvilke den flygtede, da den udjoges af de Stores Paladser. Fordi Ordets Tienere, trods Apostelen, mene, at de kunne lægge en anden og bedre Grundvold end den, at Jesus er Kristus, derfor er det ei længer ham, som forkyndes.

Men, have vi beskuet Kristendommens Herlighed, da maa vi vel forbausede spørge: hvad var dog det, som lukte Kristi Tieneres Øie for det himmelske Lys, der i ham nedsteg til Jorden? hvad mægtede vel at nedbryde deres Tro, som daglig læste i de hellige Skrifter og kendte de forbigangne Tider, som saae hvad Kristendommen og ene den udrettede paa Jorden, og saae hvorledes den stadfæstede sin guddommelige Oprindelse, ved at afryste alle de Lænker og Skiul, med hvilke Mennesker vilde fængsle og tilhulle den, ved at stande frem i fornyet Glands til Slægtens Veiledning og Frelse? Ja - hvad var det vel, uden hint Uhyre, som styrtede Englene i Tidens forborgne Fødsel, hin Slægtens Arvesynd, som røvede vore første Forældre Guds Billede! Hovmod var det, og Hovmod er det som blinder Menneskenes Øie for det Guds Væsens rette Billede, der i Kristus skænkedes Jorden. Men - hvorfor yttre den sig just nu saaledes? hvi laae den i Dvale hos vore Fædre, eller vovede dog ei aabenlyst at bestorme Himmelen? Svaret er let, naar vi kende Tidernes Gang.

Tungt hvilede i Middelalderen den blinde Tro paa Mennesker med sit Jernaag over det kristne Europa. Videnskabernes Lysglimt begyndte at adsplitte Mørket i dets Hiem, og Tiden skuede sin Nød. Da fremstod Luther, den stærke Kæmpe,

hans Arm var udrustet fra det Høie med Kraft til at bryde Aaget, og han brød det; men ydmyg erkendte han sig som et Redskab i den Sammes Haand, der engang løste Verden af en større Nød, ved at skænke den sin Enbaarne; det var saa langt fra at han reiste Menneskekløgt et Alter paa Overtroens Grus, at han meget mere, med Apostelen, agtede sig Intet at vide uden Jesum, den Korsfæstede. Dog, den prøvende og opløsende Evne i Menneskesiælen var vaagnet, faa ere de store Mænd, som kunne forene barnlig Tro med udviklet Forstand og udbredt Kundskab, Mængden som æder af Kundskabstræets Frugt, forføres af den fristende Slange til at tro sig Gud lig, og saaledes skete det, at Lutherdommen, hvis Særegne det i Stifteren var og stedse skulde være, at løfte den hellige Skrift høit over al menneskelig Myndighed, at selv den maatte føde Ringeagt for det Hellige. Ved hvert Skridt Menneskeaaanden gjorde til en lysere Erkendelse af Tingene trindt os, af Naturen og dens Love, og af sin egen Virkemaade, troede den sig stedse mere beføiet til at være klog over det, som skrevet staar. Dristigere og dristigere mente den tilsidst, ved Betragtninger over sig selv og det Endelige, at kunne fastsætte de Love, hvorefter Guddommen maatte virke, og forvoven bortkastede den nu Alt, som ei vilde stemme med disse Begreber. Sit eget ubegribelige Slægtskab med Guddommen kunde den ei nægte, den aandelige Høide, paa hvilken Enkelte stode og staa over Millioner af deres Brødre, maatte den erkende, skønt ogsaa det var ubegribeligt, men dog paastod den i sin Hovmods Rus, at intet Væsen, inderligere forenet med Guddommen end den følte sig, kunde fremstaa paa Jorden. Paulus spurgte fordum: hvem farer op til Himmelen at nedhente Kristus? Det mente Tidens Kløge at kunne gøre, anden Gang maatte han blive Menneske, ei som i Tidens Fylde for at frelse Slægten, men for at dømmes af Mennesker. Hvad Enhver mente selv at have kunnet opfinde, det erklæredes for Sandhed, men det Eneste som gjorde Kristendommen nødvendig, den guddommelige Stadfæstelse paa Menneskets uvisse Haab, paa Naade for den Angergivne, Trøst og Størkelse for den Bedrøvede og Lidende, det erklæredes for Digt, eller var det vel Andet, Man mente, naar Man kaldte det Lempning efter Menneskets Fatteevne i den umyndige Alder! Saaledes døde Troen og med den Forkyndelsen, Man vedblev at kalde Jesus den Største, som fødtes af Qvinder, men ei stort anderledes end Stridsmændene fordum kaldte ham Jødekonge, thi selv de Ringeste mente jo at kunne forbedre hans Lære.

Behøve vi vel at undersøge, om Dette er sørgeligt eller ei? Se vi ikke hvorledes Egennyttens Uhyre omsnoer Menneskeheden og fortærer dens ædleste Safter, hvorledes Menneskene, nu da Himlen er blevet dem et Intet, stræbe at rodfæste

sig i Jorden? se vi ikke, hvorledes de Arme, som ei mere have nogen Glæde i Gud, søge den paa tusinde Veie og finde dog ingen, som kan stille deres Længsel, hvorledes de, for at glemme den og sig selv, daglig beruse sig i Giften, som opæder deres Siæle! O! kan end ikke dette Syn drive os til at skatte den himmelske Urt, som fordem var Siæiens og Hiertets Lægedom, da lader os gange ind i de Kristnes Forsamlinger, og høre hvad det er, som skal være stærkere end Herrens Ord! lader os dømme, om disse enkelte Dyder og Laster, udtværede i Sprogets Vand, kunne stille Siælens Tørst, om disse opløsende Betragtninger over Livets Sysler og disse Klogskabens Raad kunne gribe Mennesket i hans Inderste, virke Afsky for Synden og opvarme Hiertet til hellig Idræt! Lader os dømme, om Selvfornægtelse, og Kærlighed til Gud kan opvokse af den samme Jord, som føder den lokkende Synd! Dog - vi behøve ei at dømme, lader os blot fæste Øiet paa Tilhørernes Aasyn, thi der stander Dommen at læse! Ei se vi der den glødende Andagt, som vidner om Siælens Opløftelse, ei er Hiertets Taarekilde opladt ved den dybe Følelse af Siælens Nød; ligegyldige eller opmærksomme, men altid kolde, staa de der, medens Tanken sover eller løber rundt paa Jord, kolde udgange de af Herrens Tempel, og vide ei hvor de vare, thi rørtes de endog ved Beskrivelsen af jordisk Nød, Lidelse og Kummer, hastig tørredes dog den lette Taare, den døde hvor den fødtes, i Øiet. Kun hist og her, stedse siældnere, se vi en hellig Taare bæve i den graahærdede Oldings Øie, men den kvæger ei vor Siæl, den brænder som Ild, thi den rinder af inderlig Bedrøvelse over, at den Gamle ei mer kan finde sin Gud og Frelser der, hvor han forhen aldrig søgte dem forgæves, den rinder over, at han istedenfor de hellige Toner, som hans Siæl forstod, fordi de kom fra alle Aanders Fader og Forløser, nu maa høre fremmede Lyde, som han ikke fatter, eller som forstyrre og udslukke hans Andagt. O! forstod kun Taleren dette Taarens tause Sprog, kunde han stirre ind i det beklemte Hierte, hvorfra den og de bange Suk opstege, han vilde grue for sig selv, grue for sin Idræt, hensvømmende i Angers Taarestrøm vilde han love sin Gud aldrig mer at vanhellige hans Hus med menneskelig Klogskabs overtalende Ord.

Brødre i Kristo! hører og mærker hvad Herren fordem sagde: nødvendigt er det, at Forargelsen maa komme, men ve Ham. ved hvem den kommer! bedre var det for ham, at han var sjunken ned til Havets Bund, end at han skulde forarge en af disse Smaa. Dele vi derfor vor Tidsalders Ringeagt og Blindhed for det himmelske Lys, o, da lader os dog ei være forvovne og skamløse nok til at optræde som Kristendommens Tolke og besmitte det hellige Sted! Lader os dog ei sanke gloende Kul paa vort Hoved, ved at røve vore Brødre det, hvis Savn dog

sikkerligen ogsaa vi maa stundom føle dybt, den faste og stadige Tro paa Gud og hans Enbaarne, der opløder Hiertet til al god Gernings Øvelse, og trøster det i Modgangs haarde Time! Vov det ei, du Unge, opblæst af daarlig Hovmod og Tillid til din egen Visdom! kan du ei ydmyges og beskæmmes ved at se, at hvad du agter for saa let, ved Menneskekløgt at løse Tilværelsens Gaade og afhielpe Slægtens Trang, er det Samme, hvorpaa Oldtidens Herligste arbeidede forgæves; o saa bæv dog tilbage for den rystende Sandhed, at den Bedrøvedes Suk og den Trøstesløses Jammer, den Fortvivledes Skrig og den Døendes Angest vil komme over Dig, vil anklage dig for den Almægtiges Trone, og du, du skal da skiælvende raabe: falder over mig, skiuler mig I Høie, og I Bierge, for den retfærdige Dommer! - Ere vi derimod selv Kristne, føle vi os giennemtrængte af den Overbevisning, at Jesu Kristi hellige Lære, udsprunget af en høiere Rod, ene mægter at neddæmpe Forstandens ængstende Tvivl, trøste det kummerfulde Hierte, og lede Mennesket stadig gennem Fristelse og Genvordighed paa Retfærdigheds og Helligheds trange Sti; o, da lader os ei mismodige spørge: hvem troer vort Ord? men tillidsfulde udbryde med Apostelen: Troen kommer af Hørelsen, og Guds Ord er det som skal høres! Lader os mandigen svinge dette Ordets kraftige Sværd mod Synd og mod Vantro, uden at agte paa Tidens letsindige Spot, uden at frygte for deres Medynk, som tro sig at være kloge! Lader os med den Følelse, som kan giennemgløde Hierterne, forkynde Folket det trøstende Evangelium, og selv stirrende mod Himlen, hvortil Herren opfoer, stræbe at vinde Borgere for hans Naades Rige!

Da skal den Gud, i hvem vi leve og røres og ere, styrke os til vor Gerning med sin hellige Aand, og Han som begyndte det gode Værk i os, skal fuldende det indtil Jesu Kristi Dag. Det ske, o Gud! Amen.

1. Mathæusevangeliet, kapitel 5, vers 15-16.

OBS. I det udgivne manuskript skriver Grundtvig fejlagtigt vers 16-17.

Kilde

Grundtvigsværker.dk

Kildetype

Digitalt manuskript

Tags

Guldalderen, Prædiken, Prædikener fra 1800-tallet, Rationalisme, Romantikken

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/n-f-s-grundtvigs-dimispraediken>